

ZNACZENIE *E-LEARNINGU* WE WSPÓŁCZESNEJ EDUKACJI

Kinga Olszewska¹

Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania

Streszczenie: *E-learning* jest formą kształcenia stosowaną od dawna. Jednakże, wraz z rozwojem technologicznym oraz tworzeniem się społeczeństwa sieci opartego na wiedzy, zmienia się jego rola i skala wykorzystania w edukacji. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie zagadnienia *e-learningu* i sposobami zarządzania nim oraz sprawdzenie, jak różne grupy postrzegają wartość kursów internetowych jako metod podnoszących kwalifikacje zawodowe, a także czy są one odbierane jako bardziej przystępne i efektywne niż studia tradycyjne. Dane do badań zebrano za pomocą kwestionariuszy ankietowych, a następnie poddano je analizie testem niezależności χ^2 . Badania potwierdziły rosnącą popularność kursów internetowych wśród respondentów oraz lepszą ich ocenę w porównaniu ze studiami tradycyjnymi.

Słowa kluczowe: *e-learning*, kształcenie przez Internet, kursy internetowe

DOI: 10.17512/znpcz.2020.1.05

Wprowadzenie

Dzisiejsze realia rynkowe wymuszają na pracownikach posiadanie wysokich kwalifikacji oraz stałe doszkalanie. Jedną z najpopularniejszych i najbardziej dostępnych metod jest *e-learning*, rozumiany jako uczenie się i nauczanie z wykorzystaniem technologii informatycznych (Zhang i in. 2004, s. 75). Choć wraz z rosnącą popularnością tej metody nauki pojawiły się obawy dotyczące faktycznego poziomu wiedzy osób korzystających z *e-learningu*, badania przeprowadzone w tym kierunku wskazują, że nie ma większych różnic między efektami nauki „tradycyjnej” oraz *e-learningu* (Russell 2001, s. 15).

Jest to niewątpliwie dobra wiadomość, gdyż rewolucja informacyjna tworząca obecne społeczeństwo sieci i gospodarkę opartą na wiedzy wymaga poszukiwania coraz to nowych, szybszych i efektywniejszych metod edukacji. W korzystnej sytuacji znajdują się tutaj ludzie młodzi, którzy dopiero rozpoczynają naukę na uczelniach wyższych oraz zaczynają wchodzić na rynek pracy. Internet stanowi dla nich nieodłączny element rzeczywistości i edukacji, co może zostać wykorzystane przez ośrodki dydaktyczne do podnoszenia poziomu ich wiedzy (Sołtysiak 2016, s. 148). Nie mają oni także oporów przed wykorzystywaniem nowoczesnych technologii w codziennym życiu i eksperymentowaniem z różnymi metodami podnoszenia wiedzy, co może przełożyć się na samodzielne wyszukiwanie szkoleń, które ich interesują.

¹ Kinga Olszewska, mgr, kinga.olszewska@onet.com.pl, ORCID: 0000-0001-8898-6094

Wszechstronna wiedza staje się także wymogiem wśród pracodawców. Dyplom wyższej uczelni nie jest już wystarczający, współcześni pracodawcy oczekują od potencjalnego pracownika umiejętności dopasowanych do danego stanowiska oraz umożliwiających sprawne poruszanie się w nowoczesnej gospodarce. Są to więc kompetencje miękkie, konkretne umiejętności techniczne oraz umiejętność wykorzystywania technologii informacyjnych i informatycznych (Osiński 2013, s. 48).

Wszystkie te zmiany powodują, że rośnie znaczenie wiedzy i edukacji oraz doceniana jest rola Internetu w gospodarce. W połączeniu z coraz większymi oczekiwaniami dotyczącymi kwalifikacji kandydatów do pracy oraz pracowników powstaje potrzeba znalezienia jak najbardziej efektywnej metody doszkalania. Edukacja stanowi jeden z kluczowych elementów wzrostu kwalifikacji, lecz tradycyjne formy jej zdobywania w postaci studiów są czasochłonne i niejako ograniczają pozyskiwaną wiedzę do jednego obszaru. Przy gwałtownych zmianach rynkowych i szybkim zanikaniu niektórych zawodów oraz automatyzacji innych staje się to niepokojącym zjawiskiem (Galwas i in. 2001, s. 12).

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie zagadnienia *e-learningu* i zarządzania nim oraz sprawdzenie, jak różne grupy postrzegają wartość kursów internetowych jako metod podnoszących kwalifikacje zawodowe, a także czy są one postrzegane jako bardziej przystępne i efektywne niż studia tradycyjne. W części badawczej zaprezentowane zostaną wyniki przeprowadzonej w trzecim kwartale 2019 roku analizy mającej na celu zbadanie wykorzystania kursów internetowych w procesie doksztalcania oraz sprawdzenie, która z form edukacji (*e-learning* lub studia) jest postrzegana jako bardziej dostępna i efektywna. Dane do badań zostały pozyskane poprzez przeprowadzenie ankiety, a następnie poddane analizie testem niezależności χ^2 . Na potrzeby przeprowadzenia testu przyjęto, że hipoteza zerowa (H_0) zakłada brak występowania statystycznie istotnej zależności pomiędzy badanymi zmiennymi, natomiast hipoteza alternatywna (H_1) wskazuje, że zależność taka występuje. Testy zostały przeprowadzone dla poziomu istotności $\alpha = 0,05$.

Analiza literatury przedmiotu wykazała, że:

- *E-learning* wzbogaca studia tradycyjne (Zalewska 2015, s. 112).
- *E-learning* zyskuje coraz większą popularność w doskonaleniu umiejętności zawodowych (Wysłocka 2015, s. 195).
- Coraz więcej grup wiekowych zaczyna aktywnie korzystać z kursów internetowych (Wodecki 2010, s. 28-29).
- Wiek i płeć mogą mieć wpływ na korzystanie z kursów internetowych (Paechter, Maier, Macher 2010, s. 224).
- *E-learning* ma potencjał do stania się bardziej popularną metodą nauczania niż studia tradycyjne (Fijałkowska, Grancow 2011, s. 197).

Wobec powyższych stwierdzeń autorka przyjęła wstępne hipotezy, które zostaną zweryfikowane w wyniku badań:

1. Kursy internetowe są wykorzystywane tak samo często, bez względu na wiek i płeć respondenta, przy czym najczęściej korzystają z nich osoby będące pracownikami.

2. Kursy internetowe są uniwersalne w tym względzie, że nie można wyróżnić kategorii umiejętności, które są najczęściej podnoszone w ramach ich wykorzystania, gdyż wszystkie typy kursów używane są w zbliżonym stopniu.
3. Kursy internetowe ogólnie są oceniane lepiej niż studia realizowane w tradycyjny sposób.

Weryfikacji powyższych hipotez dokonano na podstawie 429 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy ankietowych.

Problematyka i założenia *e-learningu*

E-learning jest nowoczesną metodą przekazywania wiedzy. Wykorzystuje on technologie informatyczne, w tym przede wszystkim Internet. Istnieje wiele definicji *e-learningu*, ale najkrótsza, która najlepiej oddaje jego charakter, to „uczenie przez Internet” (Shea-Schultz, Fogarty 2003, s. 47). Wspólnym mianownikiem różnych definicji tego pojęcia jest stwierdzenie, że *e-learning* skupia się na działaniach wspierających nauczanie i proces kształcenia przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii (Woźniak, Kozioł 2012, s. 184; Bednarek, Lubina 2008, s. 121).

W ramach *e-learningu* można wykorzystywać wszystkie metody przekazywania wiedzy, między innymi audio, wideo, przesyłanie plików tekstowych itp. Służy on do podnoszenia kwalifikacji i coraz częściej jest wykorzystywany w procesie kształcenia i doszkalania pracowników. Stanowi wszechstronną formę nauczania, która ma zastosowanie na każdym poziomie edukacji w formie:

- uzupełniającej nauczanie tradycyjne (wtedy przyjmuje on nazwę „*blended learning*”);
- niezależnych szkoleń, które umożliwiają zdobycie nowych kwalifikacji w postaci szkoleń i kursów internetowych;
- metody aktualizacji wiedzy, która pozwala na stały, nieograniczony dostęp do najbardziej aktualnych materiałów szkoleniowych.

Głównym założeniem *e-learningu* jest zapewnienie dostępu do wiedzy i kształcenia wyłącznie za pośrednictwem Internetu (Bednarek, Lubina 2008, s. 118). *E-learning* może przybierać wiele form, które wymagają różnego stopnia zaawansowania i zaangażowania użytkownika. Należą do nich między innymi (Juszcyk 2002, s. 137):

- Bazy danych oparte na indeksach – zawierają instrukcje związane z wykorzystaniem oprogramowania i sposobem wykonania zadania. Stanowią najprostszą formę edukacji za pośrednictwem Internetu, w której użytkownik sam wyszukuje interesujące go zagadnienia ze spisu lub poprzez wyszukiwanie słów kluczowych.
- Dydaktyczne wsparcie online – rozszerza wykorzystanie baz danych o możliwość komunikacji w formie forów dyskusyjnych, poczty elektronicznej lub rozmów w czasie rzeczywistym poprzez czat.
- Kształcenie synchroniczne – wykorzystuje kształcenie i prowadzenie zajęć w czasie rzeczywistym. W tym przypadku wykorzystuje się przede wszystkim audio-, tele- oraz wideokonferencje, które umożliwiają natychmiastową komunikację między członkami szkolenia.

- Kształcenie asynchroniczne – nie wymaga natychmiastowej komunikacji i przepływu informacji w czasie rzeczywistym jak w przypadku kształcenia synchronicznego. Użytkownik kursu może uzyskać dostęp do materiałów szkoleniowych w dowolnym, dogodnym dla niego momencie.
- Połączenie modelu kształcenia synchronicznego i asynchronicznego – to najczęściej wykorzystywana metoda w nauczaniu na odległość. Część modułów jest realizowana w czasie rzeczywistym, na przykład w celu poprowadzenia dyskusji na dany temat, natomiast część jest udostępniana użytkownikom do korzystania w dowolnym, wybranym przez nich momencie.

Forma nauczania w postaci *e-learningu* cieszy się największą popularnością w środowisku akademickim oraz korporacyjnym (Hyla 2007, s. 20). Środowisko korporacyjne wykorzystuje *e-learning* ze względu na jego aspekt ekonomiczny i służy on temu środowisku głównie do usprawniania procesu szkoleniowego (Raczek 2016, s. 177). Formy, które najczęściej wykorzystuje, to między innymi:

- standardowy kurs *e-learningowy* realizowany w całości w trybie asynchronicznym, a więc pozwalający użytkownikowi na indywidualną pracę z materiałem szkoleniowym;
- wykłady prowadzone w trybie synchronicznym w czasie rzeczywistym lub asynchronicznym dostarczonym w postaci materiałów zamieszczonych w sieci lub na płytach CD lub DVD;
- szkolenia grupowe realizowane jako konferencje internetowe;
- wideokonferencje.

W przypadku środowiska akademickiego wykorzystanie *e-learningu* jest znacznie szersze. Celem jego wykorzystania jest przeniesienie celów edukacyjnych, funkcji i materiałów tradycyjnej uczelni do środowiska sieciowego. Istotnym założeniem jest tutaj brak utraty lub zredukowania zakresu nauczania i zadań do zrealizowania, a jedynie zmiana ich formy. W tym środowisku *e-learning* jest realizowany między innymi w postaci:

- wykładów w trybie synchronicznym,
- wykładów w trybie asynchronicznym,
- wykładów w formie audio zamieszczonych na otwartych platformach edukacyjnych,
- materiałów edukacyjnych dostarczanych poprzez pocztę elektroniczną,
- wirtualnych konsultacji,
- dyskusji na forach internetowych.

Wiele polskich uczelni stara się dostosować do zmiennych trendów w społeczeństwie. Z tego względu tworzą one oferty studiów online lub otwierają ośrodki kształcenia na odległość. Przykładem może być Polski Uniwersytet Wirtualny, który jest jednym z pierwszych ośrodków oferujących studia online, czy Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji przy Uniwersytecie Warszawskim. Jest to inicjatywa, z której w głównej mierze mają korzystać osoby pragnące połączyć naukę z pracą zawodową lub innymi studiami, mieszkające z dala od ośrodków akademickich, osoby niepełnosprawne oraz osoby, które chcą się kształcić, ale z jakiegoś powodu tradycyjna forma nauczania im nie odpowiada (Neczaj-Świdarska 2019).

Systemy zarządzania *e-learningiem* oraz wady i zalety procesu nauczania na odległość

Z *e-learningiem* łączą się także zagadnienia związane z zarządzaniem całym procesem nauczania na odległość. Składają się na niego następujące elementy (Głowicki, Łasiński 2010, s. 88):

- zarządzanie treścią nauczania,
- zarządzanie nauczaniem,
- zarządzanie komunikacją i współpracą synchroniczną.

System Zarządzania Treścią Nauczania (LCMS – Learning Content Management System) jest aplikacją, która umożliwia prowadzącemu oraz uczestnikom kursu kontrolę nad przebiegiem procesu nauczania oraz jego treścią. Projekt takiego systemu musi składać się z trzech komponentów, do których zalicza się (Ismail 2001, s. 334):

- cel szkolenia,
- treść nauczania prowadzącą do osiągnięcia celu,
- formy oceniania wiedzy uczestników i stopnia realizacji założonego celu.

System ten, poza realizacją programu szkolenia, pozwala także na analizę trendów występujących wśród uczestników. Bada on ich preferencje odnośnie wybranych sposobów nauczania i efektywności tych sposobów. Umożliwia to ocenę dopasowania treści systemu zarządzania do oczekiwań uczestników kursu. Często jest łączony z systemem zarządzania nauczaniem i tworzy platformę zarządzającą *e-learningiem*.

System Zarządzania Nauczaniem (LMS – Learning Management System) umożliwia użytkownikowi uzyskanie dostępu do treści i źródeł nauczania oraz automatyzację zarządzania programem kursu. Ten system jest zaawansowanym narzędziem, którego wykorzystanie pozwala na planowanie, realizację i zarządzanie procesem nauczania (Dias, Diniz 2014, s. 308). Zadania, które spełnia, obejmują między innymi (Głowicki, Łasiński 2010, s. 88):

- projektowanie harmonogramów,
- zarządzanie zasobami prowadzących,
- zarządzanie finansowym aspektem kursów,
- zarządzanie dostępnymi zasobami, takimi jak sale wykładowe,
- udostępnianie kursu użytkownikom,
- indywidualny zapis postępów użytkownika,
- monitorowanie zachowań kursantów,
- tworzenie raportów dotyczących satysfakcji użytkowników, ich wyników, zachowań itd.

Wśród najpopularniejszych systemów obejmujących system zarządzania nauczaniem oraz treścią nauczania wyróżnić można następujące: iLearning, Lotus Learning Space, SABA, Docent, Moodle, Edumatic (Maier 2004, s. 622).

Ostatnim elementem zarządzania *e-learningiem* jest System Zarządzania Komunikacją i Współpracą Synchroniczną (VCS – Virtual Classroom System). Jest on narzędziem pozwalającym na zarządzanie i prowadzenie kursów w trybie synchronicznym. Dostarcza różnych rozwiązań w zakresie komunikacji, dystrybucji wiedzy oraz współpracy przy wykorzystaniu natychmiastowego sprzężenia zwrotnego (Mkrttchian, Stephanova 2013, s. 176).

Można zatem podsumować, że platformy *e-learningowe* spełniają szereg funkcji z obszaru edukacji, zarządzania wiedzą oraz zarządzania zasobami. Wśród tych funkcji można wymienić (Plebańska, Kula 2011, s. 65):

- przechowywanie ustrukturyzowanej wiedzy,
- dystrybucję wiedzy,
- testowanie wiedzy,
- tworzenie raportów o stanie wiedzy,
- aktualizację oraz dodawanie nowych materiałów i zasobów,
- publikowanie materiałów,
- tworzenie profili materiałów i zasobów,
- usuwanie zasobów.

Jak każda metoda kształcenia, tak również *e-learning* ma wady i zalety. Wśród zalet można wymienić między innymi (Al-Qahtani, Higgins 2013, s. 224; Skrzypek 2015, s. 245-246):

- możliwość zindywidualizowanego sposobu kształcenia,
- dowolny wybór miejsca i czasu nauki,
- dowolny wybór miejsca i narzędzi do stworzenia szkoleń,
- wymuszoną aktywność każdego uczestnika,
- wykorzystanie różnych metod przekazu i komunikacji,
- oszczędność zasobów i zmniejszenie kosztów,
- oszczędność czasu,
- duży wybór trybów studiowania, metod oraz form kształcenia,
- elastyczny wybór wykładowców i materiałów szkoleniowych,
- wysoką efektywność kursów,
- łatwość administrowania kursami,
- możliwość monitorowania postępu kursantów,
- łatwość w aktualizacji kursów,
- standaryzację dostarczanej treści kursów,
- automatyzację procesu sprawdzania egzaminów.

Wśród wad *e-learningu* można wymienić między innymi (Bondarouk, Ruël 2010, s. 151; Skrzypek 2015, s. 247):

- wysokie koszty wdrożenia związane z zakupem odpowiedniej platformy, sprzętu informatycznego itp.,
- w większości przypadków brak bezpośredniego kontaktu z prowadzącym,
- konieczność posiadania przez kursanta dużej motywacji i samodyscypliny ze względu na brak odgórnego nadzoru i przymusu do ukończenia nauki,
- brak kontaktów społecznych i integracji między uczestnikami kursu,
- problematyczną kontrolę efektywności,
- wiarygodność egzaminów sprawdzających wiedzę zdobytą w czasie kursu,
- bariery w postaci braku kompetencji informatycznych bądź odpowiedniej infrastruktury,
- bardziej czasochłonne niż w przypadku tradycyjnego kształcenia opracowanie materiałów dostosowanych do kształcenia w formie *e-learningu*.

Można zatem stwierdzić, że *e-learning* jest bardziej kapitałochłonny niż kształcenie tradycyjne w początkowych etapach jego wdrażania, jednak później te koszty zostają znacząco ograniczone. Konieczna jest także duża motywacja kursantów do ukończenia szkolenia.

Metodyka badań

Na potrzeby części badawczej autorka dokonała analizy postrzegania kursów internetowych. Badanie zostało przeprowadzone w trzecim kwartale 2019 roku na terenie Częstochowy. Opierało się ono na przeprowadzeniu ankiety wśród studentów Politechniki Częstochowskiej oraz Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza, a także pracowników różnych przedsiębiorstw działających w Częstochowie. Celem badania było (1) sprawdzenie, jak różne grupy postrzegają wartość kursów internetowych jako metod podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz (2) czy kursy internetowe są postrzegane jako bardziej przystępne i efektywne niż studia. Wybrane wartości zostały poddane testowi niezależności χ^2 . Na jego podstawie określono, czy występuje zależność między wiekiem, płcią i statusem zatrudnienia respondenta a udzielonymi przez niego odpowiedziami. Hipoteza zerowa (H0) zakłada, że taka zależność nie występuje, natomiast hipoteza alternatywna (H1) wskazuje na istnienie zależności. Test χ^2 został przeprowadzony na poziomie istotności $\alpha = 0,05$.

Na podstawie analizy literatury przedmiotu autorka przyjęła wstępne hipotezy (Wodecki 2010, s. 28-29; Wysłocka 2015, s. 195):

1. Kursy internetowe są wykorzystywane tak samo często bez względu na wiek i płeć respondenta, przy czym najczęściej korzystają z nich osoby będące pracownikami.
2. Kursy internetowe są uniwersalne w tym względzie, że nie można wyróżnić kategorii umiejętności, które są najczęściej podnoszone w ramach ich wykorzystania, gdyż wszystkie typy kursów używane są w zbliżonym stopniu.
3. Kursy internetowe ogólnie są oceniane lepiej niż studia realizowane w tradycyjny sposób.

Postrzeganie *e-learningu* i kursów internetowych przez mieszkańców Częstochowy – badania pilotażowe

W badaniu przeprowadzonym w trzecim kwartale 2019 roku na terenie Częstochowy wzięło udział 429 osób. Liczebność poszczególnych grup została przedstawiona w *Tabeli 1*.

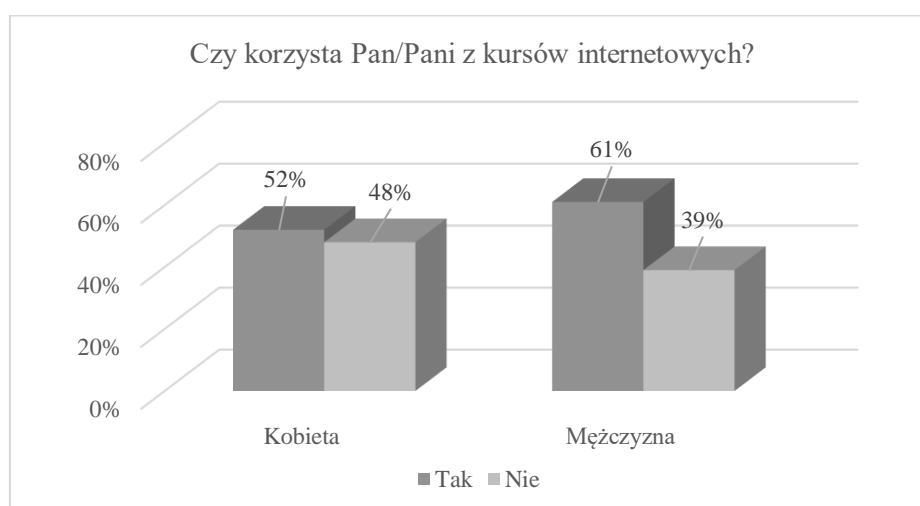
Wśród respondentów najwięcej jest kobiet, które stanowią 72% ankietowanych. Mężczyźni stanowią 28%. Ze względu na status zatrudnienia w ankiecie wzięło udział najwięcej osób, które jednocześnie pracują i studiują (56%). Studenci stanowią 17% ankietowanych, natomiast pracownicy 28%. Respondenci poniżej 20. roku życia stanowią 35% ankietowanych, powyżej 23. roku życia – 24%, natomiast najliczniejszą grupą są osoby w wieku 20-23 lata stanowiące 40% ankietowanych.

Tabela 1. Liczebność próby badawczej

Wyszczególnienie	Liczebność
Kobiety	309
Mężczyźni	120
Student	71
Pracownik	119
Student/pracownik	240
Poniżej 20 lat	151
20-23 lat	173
Powyżej 23 lat	105
N	429

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Pierwsza seria pytań dotyczyła korzystania z kursów internetowych przez respondentów. Odpowiedzi zostały wyodrębnione pod względem płci, wieku oraz statusu zatrudnienia.

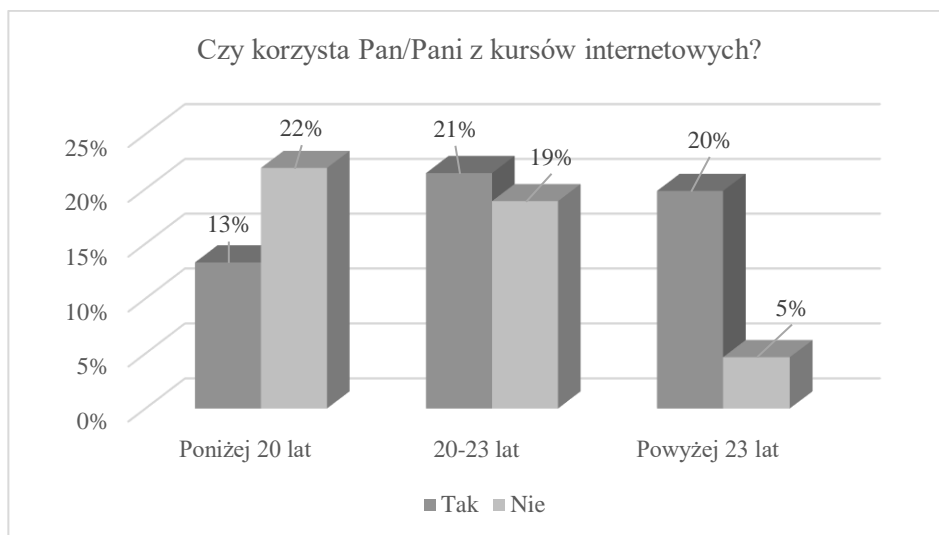
Rysunek 1. Odpowiedzi na pytanie pierwsze, zróżnicowane pod względem płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Odpowiedzi na pierwsze pytanie zostały przedstawione na *Rysunku 1*. Różnicowały one korzystanie z kursów internetowych ze względu na płeć. Wśród kobiet 52% korzysta z kursów internetowych, natomiast 48% tego nie robi. Różnica jest zatem niewielka. W grupie mężczyzn występowała większa rozbieżność – 61% mężczyzn zadeklarowało korzystanie z kursów, natomiast 39% odpowiedziało, że z nich nie korzysta i nie korzystało. Biorąc pod uwagę wszystkich ankietowanych,

okazuje się, że najczęściej odpowiedzi przypada na kobiety, które korzystają z kursów (37%), natomiast najmniej na mężczyzn, którzy z nich nie korzystają (11%).

Wartość statystyki przeprowadzonego testu niezależności χ^2 wynosi 2,8252 przy stopniach swobody równych 1 i hipotezie H0. Oznacza to, że korzystanie z kursów internetowych nie wykazuje statystycznie istotnej zależności od płci respondenta.

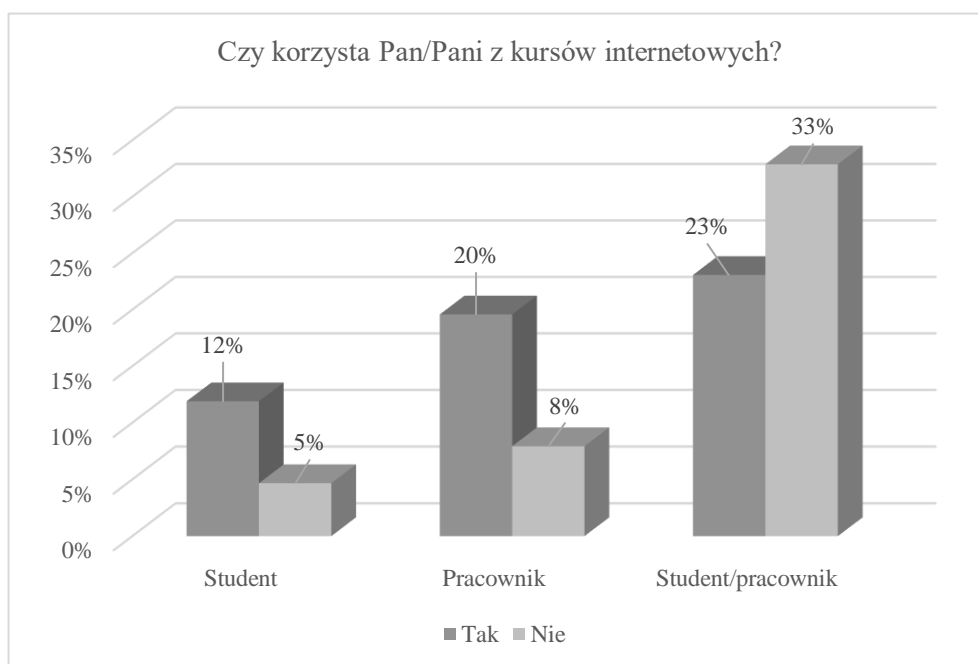

Rysunek 2. Odpowiedzi na pytanie drugie, zróżnicowane pod względem wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Odpowiedzi na drugie pytanie zostały przedstawione na *Rysunku 2*. Różnicowały one korzystanie z kursów internetowych ze względu na wiek respondenta. Z grupy wszystkich respondentów najczęściej osób korzystających z kursów internetowych przypada na osoby znajdujące się w przedziale wiekowym 20-23 lata (21%). Tylko jeden punkt procentowy mniej osób z grupy wiekowej powyżej 23. roku życia deklaruje korzystanie z kursów. Najmniej osób korzystających z kursów przypada na osoby poniżej 20. roku życia. Z badanych osób w tej grupie występuje najczęściej osób niekorzystających z kursów (22%). Najmniejszy odsetek osób niekorzystających z kursów przypada na osoby powyżej 23. roku życia (5%).

Wartość statystyki przeprowadzonego testu niezależności χ^2 wynosi 46,8454 przy stopniach swobody równych 2 i hipotezie H1. Oznacza to, że korzystanie z kursów internetowych wykazuje statystycznie istotną zależność od wieku respondenta. Ponieważ najczęściej osób, które nie korzystają z możliwości doksztalcania poprzez kursy internetowe, występuje wśród ludzi poniżej 20. roku życia, można przypuszczać, że są to osoby, które jeszcze nie zastanawiają się nad uzyskiwaniem dodatkowych uprawnień oraz poszerzaniem swoich umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Większość korzystających z kursów ma powyżej 20 lat, a więc zaczynają one poruszać się po rynku pracy w bardziej ukierunkowany sposób i są bardziej świadome tego, jakie umiejętności mogą być im potrzebne.

Rysunek 3. Odpowiedzi na pytanie trzecie, zróżnicowane pod względem statusu zatrudnienia

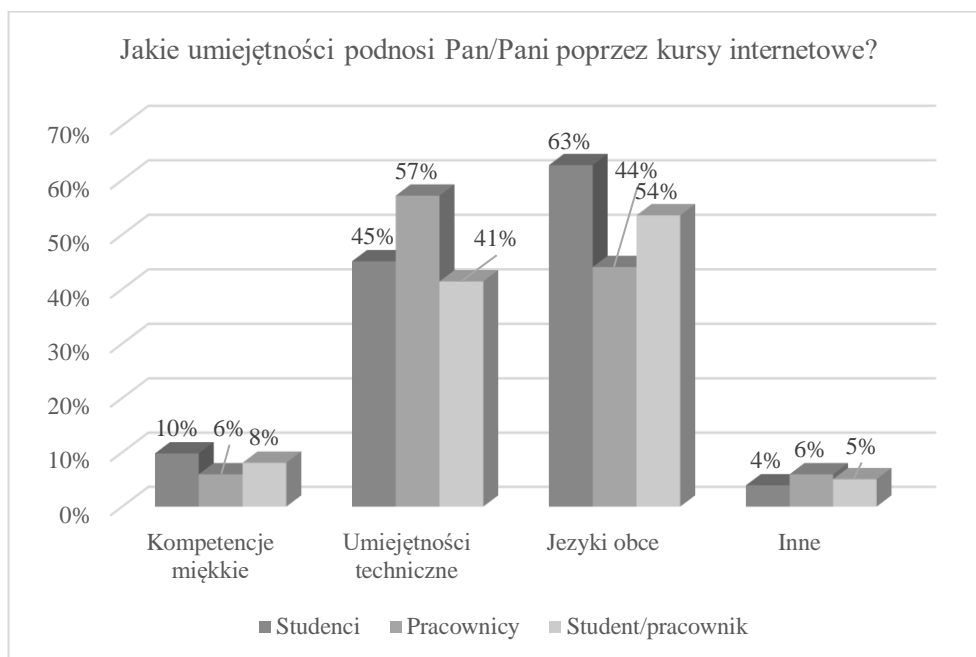
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Odpowiedzi na trzecie pytanie zostały przedstawione na *Rysunku 3*. Różnicowały one korzystanie z kursów internetowych ze względu na status zatrudnienia respondenta. Największy odsetek odpowiedzi w tej kategorii przypada na osoby jednocześnie studiuje i pracujące, które nie korzystają z kursów internetowych (33%). Jednocześnie w tej samej grupie występuje największy odsetek osób spośród wszystkich ankietowanych, które korzystają z oferty kursów internetowych (23%). Z kursów korzysta 20% osób zatrudnionych, w porównaniu z 8% z tej grupy, które z nich nie korzystają. Najmniejszy odsetek osób, które nie korzystają z kursów internetowych, przypada na osoby studiuje (5%). W tej grupie 12% korzysta z kursów internetowych.

Wartość statystyki przeprowadzonego testu niezależności χ^2 wynosi 38,8472 przy stopniach swobody równych 2 i hipotezie H1. Oznacza to, że korzystanie z kursów internetowych wykazuje statystycznie istotną zależność od statusu zatrudnienia respondenta. Występowanie tej zależności może być spowodowane motywacją respondentów do podejmowania uczestnictwa w kursach internetowych. Najwięcej użytkowników takiej formy nauki występuje wśród osób, które jednocześnie studiuje oraz pracują. Osoby te mają faktyczny wgląd w to, jakie umiejętności wykorzystują w pracy i jakich im brakuje. Uzyskiwanie dodatkowych uprawnień jest także promowane przez uczelnie, zatem ta grupa respondentów doświadcza najwięk-

szej motywacji zewnętrznej i wewnętrznej do korzystania z oferty kursów internetowych. To też tłumaczy, dlaczego najmniej osób korzystających z kursów to studenci, którzy nie pracują. Można wnioskować, że niewielu z nich ma odpowiednią motywację do poświęcania czasu na doszkalanie bez widocznej gratyfikacji z tego tytułu. Takie osoby nie pracują w zawodzie, nie uczestniczą w rynku pracy i mogą nie być świadome tego, jakich umiejętności jeszcze nie mają, a które w przyszłości mogą być im przydatne.

Druga seria pytań dotyczyła szczegółów korzystania z kursów internetowych. W pierwszym i trzecim pytaniu z tej grupy uwzględniono tylko osoby, które odpowiedziały twierdząco na pytanie o korzystanie z oferty kursów internetowych.

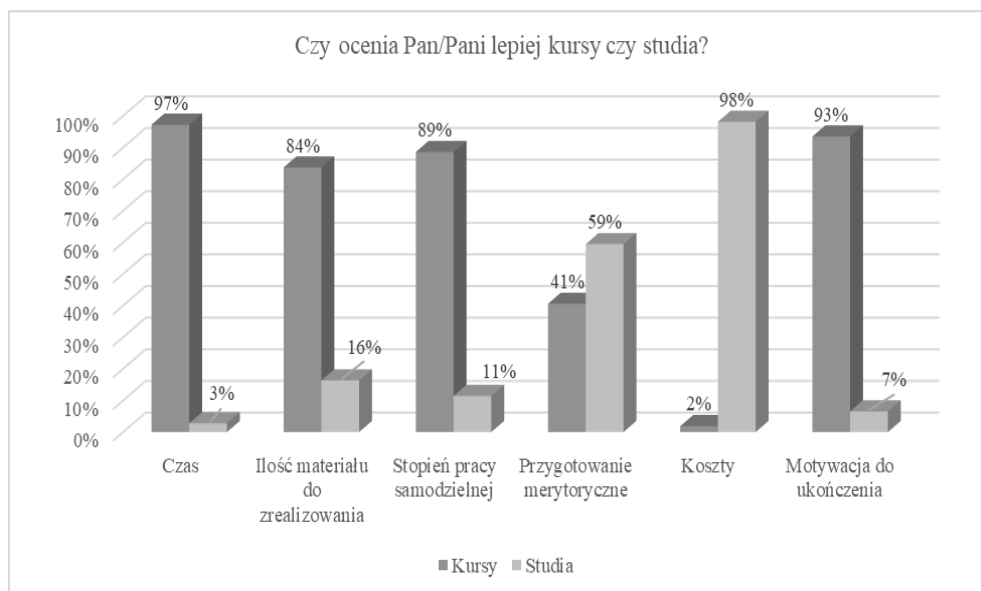

Rysunek 4. Odpowiedzi na pytanie czwarte dotyczące umiejętności doskonalonych poprzez e-learning

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Odpowiedzi na pierwsze pytanie z tej serii zostały przedstawione na *Rysunku 4* i dotyczyły umiejętności, jakie respondenci zdobywają podczas kursów. Odpowiedzi na to pytanie były wielokrotnego wyboru. Zróżnicowano je pod kątem statusu zatrudnienia respondentów. Z kursów doskonalących umiejętności miękkie korzystało 10% studentów, 6% pracowników oraz 8% osób studiujących i pracujących. Jest to jeszcze dosyć mało popularna kategoria szkoleń realizowanych przez Internet. Znacznie większym zainteresowaniem cieszą się kursy doskonalące umiejętności techniczne. Kursy z tej kategorii wskazało 45% studentów, 57% pracowników oraz 41% osób studiujących i pracujących. Największa popularność przypada na języki obce. Tę kategorię wskazało aż 63% studentów, 44% pracowników oraz 54% osób studiujących i pracujących. Najmniej wskazań miała kategoria „Inne” – 4%

studentów, 6% pracowników oraz 5% osób studiujących i pracujących. W tej grupie najczęściej wskazywano, że szkolenie było związane z hobby respondenta. Wśród studentów oraz osób studiujących i pracujących największym zainteresowaniem cieszyły się szkolenia z języków obcych, natomiast wśród pracowników – szkolenia podnoszące umiejętności techniczne.

Rysunek 5. Odpowiedzi na pytanie piąte dotyczące oceny kursów internetowych i studiów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Odpowiedzi na drugie pytanie z tej serii zostały przedstawione na *Rysunku 5* i dotyczyły porównania kursów internetowych oraz studiów na uczelni wyższej. Porównanie dotyczyło czasu poświęconego na naukę, ilości materiału do zrealizowania, stopnia pracy samodzielnej i samodzielnego wyszukiwania informacji, przygotowania merytorycznego w danym kierunku, kosztów nauki oraz motywacji do ukończenia wybranego sposobu nauki.

Przy kryterium czasu zdecydowana większość, bo aż 97% respondentów, opowiedziała się za kursami internetowymi. Jest to zrozumiałe, gdyż wiele kursów trwa poniżej roku, natomiast studia trwają przynajmniej trzy lata (nie uwzględniając studiów podyplomowych).

Pod względem ilości materiału do zrealizowania również większość osób (84%) opowiedziała się za kursami internetowymi. Argument przemawiający za kursami to materiał obejmujący jedynie najistotniejsze zagadnienia dotyczące wybranej tematyki szkolenia. Osoby opowiadające się w tym punkcie za studiami wskazują jednak, że choć ilość materiału realizowanego na studiach jest znacznie większa, to obejmuje on więcej istotnych informacji z pogranicza danego tematu i pozwala na łączenie go z innymi dziedzinami, co daje bardziej gruntowną wiedzę i podstawę do dalszego jej rozwoju.

Również w przypadku stopnia pracy samodzielnej większość osób (89%) opowiada się za kursami. Ankietowani ci twierdzą, że w tego typu szkoleniach rozwiązania określonych problemów często są podawane i nie trzeba się zagłębiać w literaturze, żeby znaleźć odpowiedzi, co pozwala na poświęcenie większej ilości czasu nauce następnych rzeczy.

Przy kryterium przygotowania merytorycznego w danym kierunku więcej osób (59%) lepiej ocenia studia. Wiąże się to z ilością materiału do zrealizowania. Na studiach jest go więcej, co skutkuje lepszym przygotowaniem i większą znajomością tematu, przynajmniej pod względem teoretycznym.

W przypadku kosztów aż 98% osób opowiada się za studiami. Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę, że studia stacjonarne są darmowe, natomiast ceny kursów internetowych wahają się od kilkudziesięciu do nawet kilku tysięcy złotych.

Ostatnie kryterium, dotyczące motywacji do ukończenia nauki, wskazuje, że więcej osób (93%) lepiej ocenia kursy. Wśród powodów takiej odpowiedzi respondenci wskazują, że czują się zobligowani do ukończenia kursu, gdyż za niego zapłacili. Wskazują też, że w przypadku studiów motywacja do ukończenia może być niska ze względu na długi czas nauki, w którym mogą zmienić się trendy na rynku albo zainteresowania respondenta.

Rysunek 6. Odpowiedzi na pytanie szóste dotyczące powodów korzystania z kursów internetowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Odpowiedzi na ostatnie pytanie zostały przedstawione na *Rysunku 6* i dotyczyły powodów podjęcia kursów internetowych. Najwięcej osób (44%) wskazało możliwość otrzymania awansu lub oferty pracy, jeśli wykażą się określonymi umiejętno-

ściami; 29% respondentów uczestniczy w takich szkoleniach ze względu na polecenie pracodawcy; 16% ankietowanych wykorzystuje doświadczenie zdobyte w kursach w pracy naukowej, natomiast 9% korzysta z kursów, żeby poszerzać swoją wiedzę w wielu dziedzinach na własny użytek. Jedynie 2% osób wskazało inne powody.

Podsumowanie

E-learning jako proces kształcenia na odległość wiąże się z obszarem zarządzania treścią nauczania, zarządzania nauczaniem oraz zarządzania komunikacją i współpracą synchroniczną. Integracja tych trzech obszarów jest realizowana między innymi za pośrednictwem platform *e-learningowych*. Te platformy wykorzystywane są do oferowania szkoleń i kursów w postaci *e-learningu* dla różnych grup społecznych i zawodowych.

E-learning to metoda kształcenia szczególnie popularna w środowisku korporacyjnym oraz akademickim. W środowisku korporacyjnym *e-learning* jest najczęściej wykorzystywany jako metoda doszkalania oraz sposób na obniżenie kosztów. Środowisko akademickie natomiast wprowadza *e-learning* jako metodę zastępującą tradycyjne formy kształcenia.

Analiza literatury przedmiotu wskazuje na rosnące znaczenie *e-learningu* na rynku kształcenia i doszkalania. Zaczynają również zanikać bariery wiekowe osób korzystających z tej formy nauczania. Co ważne, rosnąca popularność *e-learningu* wpływa także na organizację studiów tradycyjnych poprzez wprowadzenie nauczania na odległość do programu uczelni. Według niektórych autorów *e-learning* może stać się wiodącą metodą kształcenia, spychając studia tradycyjne na dalszy plan.

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie zagadnienia *e-learningu* i zarządzania nim oraz sprawdzenie, jak różne grupy postrzegają wartość kursów internetowych jako metod podnoszących kwalifikacje zawodowe, a także czy są one postrzegane jako bardziej przystępne i efektywne niż studia tradycyjne. Aby ten cel osiągnąć, autorka zweryfikowała trzy hipotezy, które twierdziły, że (1) kursy internetowe są wykorzystywane tak samo często, bez względu na wiek i płeć respondenta, przy czym najczęściej korzystają z nich osoby będące pracownikami, (2) kursy internetowe są uniwersalne w tym względzie, że nie można wyróżnić kategorii umiejętności, które są najczęściej podnoszone w ramach ich wykorzystania, gdyż wszystkie typy kursów używane są w zbliżonym stopniu oraz (3) kursy internetowe ogólnie są oceniane lepiej niż studia realizowane w tradycyjny sposób.

Przeprowadzone badania ankietowe wskazują, że większość respondentów korzysta z *e-learningu* w postaci różnych kursów internetowych. Ponadto fakt korzystania z kursów nie wykazuje istotnej statystycznie zależności między płcią respondentów, ale zależność taka występuje w przypadku wieku oraz statusu zatrudnienia. Grupa, która najczęściej deklarowała korzystanie z kursów internetowych, to osoby jednocześnie studiujące i pracujące. Największą popularnością cieszą się kursy podnoszące poziom umiejętności technicznych oraz kursy języków obcych. Respondenci najczęściej podejmują się ukończenia szkolenia ze względu na możliwość otrzymania awansu lub oferty pracy. Można zatem stwierdzić, że hipoteza pierwsza

jest nieprawdziwa, gdyż korzystanie z kursów internetowych co prawda nie jest zależne od płci respondenta, ale wykazuje taką zależność w przypadku wieku. Potwierdziła się teoria, że najczęściej z kursów korzystają osoby będące pracownikami, choć przeprowadzone badanie wykazało, że osoby te mają dodatkową motywację do podjęcia kursów wynikającą ze studiowania. Druga hipoteza również okazała się nieprawdziwa, gdyż przeprowadzone badanie wykazało, że można wyróżnić dwie grupy szkoleń, które są równie popularne (kursy podnoszące umiejętności techniczne i znajomość języków obcych), i jedną, która jest używana rzadko (doskonaląca kompetencje miękkie). Kursy internetowe nie są zatem uniwersalne w rozpatrywanym względzie.

Badanie porównujące doświadczenia ankietowanych z kursami internetowymi oraz tradycyjnymi studiami wykazuje, iż większość respondentów lepiej ocenia kursy internetowe. Można wnioskować, że wprowadzanie *e-learningu* do metod kształcenia uczelni wyższych powstrzyma odpływ studentów, którzy chętniej zrealizowaliby kurs w formie *e-learningu* niż w formie tradycyjnej. Pozwala to jednocześnie na potwierdzenie trzeciej przyjętej hipotezy, która twierdzi, że kursy internetowe oceniane są lepiej od studiów tradycyjnych.

Autorka jest świadoma ograniczoności przeprowadzonych badań i niewielkiej próby badawczej, na której zostały oparte. Pokazują one jedynie pewne trendy związane z korzystaniem z *e-learningu* oraz stanowią podstawę do dalszych badań na większą skalę i obejmujących większą grupę reprezentatywną.

Literatura

1. Al-Qahtani A.A., Higgins S.E. (2013), *Effects of Traditional, Blended and e-Learning on Students' Achievement in Higher Education*, „Journal of Computer Assisted Learning”, Vol. 29(3).
2. Bednarek J., Lubina E. (2008), *Kształcenie na odległość. Podstawy metodyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
3. Bondarouk T., Ruël H. (2010), *Dynamics of e-Learning: Theoretical and Practical Perspectives: Introduction to Special Issue*, „International Journal of Training and Development”, Vol. 14(3).
4. Dias S.B., Diniz J.A. (2014), *Towards an Enhanced Learning Management System for Blended Learning in Higher Education Incorporating Distinct Learners' Profiles*, „Journal of Educational Technology & Society”, Vol. 17(1).
5. Fijałkowska A., Grancow B. (2011), *Potencjał metod e-learning w nauczaniu przedmiotów ilościowych*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica”, nr 254.
6. Galwas B.A., Nowak J., Nowak S., Pajer M., Witoński P. (2001), *Edukacja w Internecie*, Ośrodek Kształcenia na Odległość Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
7. Głowicki P., Łasiński G. (2010), *Metodyka zarządzania projektami e-learningowymi*, „Studia i Materiały Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedzą”, nr 28.
8. Hyla M. (2007), *Przewodnik po e-learningu*, Wolters Kluwer, Warszawa.
9. Ismail J. (2001), *The Design of an e-Learning System: Beyond the Hype*, „The Internet and Higher Education”, Vol. 4(3-4).
10. Juszczyk S. (2002), *Edukacja na odległość. Kodyfikacja pojęć, reguł i procesów*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.

11. Maier R. (2004), *Knowledge Management Systems: Information and Communication Technologies for Knowledge Management*, Springer Science & Business Media, Berlin.
12. Mkrttchian V., Stephanova G. (2013), *Training of Avatar Moderator in Sliding Mode Control Environment for Virtual Project Management*, [w:] Kurubacak G., Yuzer T.V. (eds.), *Project Management Approaches for Online Learning Design*, IGI Global, Hershey.
13. Neczaj-Świdarska R. (2019), *E-learning – nowoczesny sposób ustawicznego kształcenia kadr*, SGH Serwis Kariera, <https://kariera.sgh.waw.pl/artykuly/technologie/e-learning-2212-nowoczesny-sposob-ustawicznego-ksztalcenia-kadr> (dostęp: 18.09.2019).
14. Osiński Z. (2013), *Internet jako efektywna przestrzeń edukacyjna*, „E-mentor”, nr 52(5).
15. Paechter M., Maier B., Macher D. (2010), *Students' Expectations of, and Experiences in e-Learning: Their Relation to Learning Achievements and Course Satisfaction*, „Computers & Education”, Vol. 54(1).
16. Plebańska M., Kula I. (2011), *E-learning. Treści, narzędzia, praktyka*, Wydawnictwo ALMAMER Szkoła Wyższa, Warszawa.
17. Raczek A. (2016), *Współczesne problemy i wyzwania zarządzania zasobami ludzkimi w organizacjach międzynarodowych*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie”, nr 22.
18. Russell T.L. (2001), *The No Significant Difference Phenomenon*, 5th Edition, International Distance Education Certification Center, Montgomery.
19. Shea-Schultz H., Fogarty J. (2003), *Online Learning Today: Strategies That Work*, Berrett-Koehler Publishers, San Francisco.
20. Skrzypek E. (2015), *Miejsce e-learningu w zarządzaniu wiedzą*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 2(44).
21. Sołtysiak W. (2016), *Determinanty aktywności studentów w kontekście kształcenia e-learningowego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie”, nr 23(1).
22. Wodecki A. (2010), *E-learning wobec trendów demograficznych w Polsce i na świecie*, [w:] Dąbrowski M., Zając M., (red.), *E-learning w szkolnictwie wyższym – potencjał i wykorzystanie*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa.
23. Woźniak M., Kozioł M. (2012), *Kryteria i metody oceny efektywności szkoleń e-learningowych*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie”, nr 21(2).
24. Wysłocka E. (2015), *E-learning in the Management of Polish Companies*, „Polish Journal of Management Studies”, Vol. 11.
25. Zalewska E. (2015), *Jakość kursów e-learning*, [w:] Wdowiński P. (red.), *Nauczyciel akademicki wobec nowych wyzwań edukacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
26. Zhang D., Zhao L., Zhou L., Nunamaker J.F. (2004), *Can e-Learning Replace Classroom Learning?*, „Communications of the ACM”, Vol. 47(5).

THE IMPORTANCE OF E-LEARNING IN MODERN EDUCATION

Abstract: E-learning is a form of education that has been used for a long time. However, with the technological development and creation of the knowledge-based network society, the role of e-learning and the scale of its use in education are changing. The purpose of this paper is to discuss the issue of e-learning and its management and to check how different groups perceive the value of online courses as methods of raising professional qualifications, and whether they are seen as more affordable and effective than traditional studies. Data for the study were collected by a questionnaire survey and then analyzed using the χ^2 independence test. The analysis of the results confirmed the growing popularity of online courses among respondents and their better assessment compared to traditional studies.

Keywords: e-learning, online courses, online education